

לפרשת ויצא – הרב מנחם בן יעקב

א. "עליה"

מה הקשר בין ראש חודש, שבת ויצא וחנוכה?
מילת הקשר בין שלושתם הוא הרעיון של "עליה" – "עולים ויורדים בו", "מעלין בקודש", "עולת חודש בחודשו" בחנוכה ביקשו היוונים להשבית מישאל חודש, שבת, ומילה – ומדוע בחרו היוונים דוקא במצוות אלו? כי השבת קבועה וקיימת, כי היא אות ברית בין עמ"י לקב"ה, ברית המילה היא הקדושה בגוף, אולם ר"ח היא קדושה שאינה קבועה וקיימת אלא היא באה ע"י ישראל שמקדשים את הזמנים.

ב. קדושת הזמן – ה' לא עזב את הארץ

על פי היוונים – ה' עזב את הארץ; היוונים טענו כמו שכותב הרמב"ם בשם אריסטו, שנכון שה' ברא את העולם אך הוא לבסוף עזב את הארץ, וכמו שלאחר שמהנדס עוזב את הבניין בסיום בניינו כך גם הקב"ה עזב את העולם בסיום בריאתו. חלילה! אנו יודעים כי ה' כרת ברית עם הארץ והיא ברית השבת, ברית השבת זו קדושת הזמן שהיא קבועה וקיימת.

ג. ברית המילה – צלם אלוקים שבאדם

ברית המילה היא קדושת הגוף ועל ידה אנו מתקדשים בגופינו, דרך ברית המילה בהינתנה במקום ממנו מופיעים הדורות הבאים. "אשר קדשנו מכל העמים" ובעת הקמת המשפחה האדם מוליד ילדים מאשתו "למשפחותיו לבית אבותיו" - את זה היוונים רצו לקעקע כי לדעת היוונים ה' עזב את הארץ והס מהזכיר את שמו ומכאן ואילך האדם במרכז, וממילא ברור מדוע בחרו היוונים והעמים המצטרפים לתרבותם להציב במרכזי התרבות שלהם פסלי אדם במלוא מערומיהם, כי לאחר שהקב"ה עזב את הארץ רק האדם נשאר והאדם במרכז – ומתוך כך אנו מבינים ולנו ברור יותר מהי הקדושה ומהו צלם אלוקים.

ד. קידוש החודש – קדושת עמ"י

קידוש החודש הוא קדושתם המיוחדת של ישראל המקדשים את הזמנים, "החודש הזה לכם", הקב"ה מתגלה בזמן המתקדש ע"י ישראל - "ישראל קדשינהו לזמנים".

ה. מוסיף והולך

יוצא מכאן שהמשותף לסולם יעקב, נר חנוכה וקידוש הלבנה הוא הפסוק "מי יעלה בהר ה'". הירח הולך ומתמלא באמצע החודש וכך גם תהליכי ההתפתחות של עמ"י גם הם כמו הירח: יש 15 דורות לפני בניין בית המקדש הראשון כנגד ימי התמלאות הירח, ויש 15 דורות עד לחורבן בית המקדש וגלות צדקיהו כהתמעטות הירח. אך האם כמו הירח גם אנו עתידים להתפוגג? – לא ולא! כי יש לעמ"י התחדשות "שאתם עתידים להתחדש כמותה" וכמו הירח שלעתיד לבוא ישוב אורו להאיר כבריאתו כך גם לעם ישראל לא יהיה חדלון.

ו. יעקב וישראל

מדרש תנחומא מתאר לנו את חלומו של יעקב בו הוא רואה מלאכי אלוהים עולים ויורדים, "הראה לו הקב"ה את כל מלאכי האומות עולים ויורדים" ואמר לו ליעקב: עלה בסולם! ויעקב לא עולה מפחד שמא גם לו תהיה ירידה כמו למלאכי האומות העולם. אם כן נראה כי יעקב לא מילא את ציווי ה', אז מה זה בא ללמד אותנו? אלא עלינו להתבונן בהמשך המדרש שאמר לו הקב"ה ליעקב: "אילו האמנת ועלית שוב אין לך ירידה לעולם" וממדרש זה אנו מבינים כי לעמ"י יש שתי בחינות, בחינת יעקב ובחינת ישראל: בחינת יעקב – מצד עקב "עקב בצד אגודל" עקב לשון שכר ועונש ויעקב ירא שמא ייגרום החטא ולכן לא עולה בסולם. אולם, יש ליעקב עוד בחינה – בחינת ישראל "כי שרית עם אנשים ועם אלוקים"

ז. עם ישראל עולה בסולם

מתי מתחיל להופיע שם "ישראל"? – עם הקמתה של מלכות ישראל. כי עם הקמת המדינה התגלה כי יש לנו השגחה מיוחדת, לא בכוחינו, ולא בעוצמתנו - אלא בחסד ה' הקמנו את מדינת ישראל בשנת תש"ח, בחסד הבורא ייתברך שנתן גבורה לעמ"י, ועל זה אמר הנביא "אל תירא עבדי יעקב ואל תחת עמי ישראל", וזה בשונה לגמרי מהמצב בגלות עם בני עשיו בו אנו נמצאים במצב של "יעקב".

מולד הלבנה מלמד אותנו "שהם עתידים להתחדש כמותה" שיש לעמ"י תקומה וכל זה תלוי בסולמו של יעקב – האם עולים בסולם או לא, האם אתה מאמין בהשגחה הפרטית או האם אתה מפחד שייגרום החטא. אם אנו לא עולים בסולם אנו נבחנו בבחינת יעקב - היינו לפי מעשינו ואז גם יש יציאה לגלות. אולם כשחזרנו לארץ ישראל לא בצדקותינו ובמעשינו הטובים, אלא בזכות הקב"ה אנו כבר עוברים לשלב העל טבעי ומגיעים למדרגה העל טבעית של ישראל, ואז אומרים ליעקב "עלה בסולם" והסולם הוא לא רק סולמו של יעקב במובן הפרטי, אלא הוא מסמן לנו את הדרך בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים".

ט. סימן לבנים

יעקב הוא אמנם אחד משלושת האבות אך הוא גם "אבינו", הוא משמש בתפקיד אבי האומה כולה ואנו "בני ישראל" יעקב חשש ואמר בחלומו: "שמא יהא לאלו ירידה?" – כפסוק בתהילים "מי יעלה בהר ה' – ומי יקום במקומו קודשו" הרבה יכולים לעלות בהר ה', אבל צריכים גם "לקום במקום קודשו" היינו להצליח להחזיק עמדה ומי אמר שעמ"י יצליח להחזיק מעמד בעליה בסולם ולא יהא לנו ירידה?
בתש"ח הכריז דוד בן גוריון על הקמתה של מדינת ישראל ועלה בסולם והאמין ולא חשש, ואכן ראינו סייעתא דשמיא גדולה כפי שהזכרנו כהבטחת ה' ליעקב "והנה אנוכי עמך"

י. מוסיף והולך – עליה הדרגתית

וזה גם העניין של חנוכה, להלכה, כל יום מוסיף והולך ולא פוחת והולך.
מדוע לא נדליק מיד את כל שמונת הנרות? כי דעת בית הלל שאי אפשר לדלג בקניין הקדושה וכמו בסולם יעקב גם בהארת החיים בנרות החנוכה יש ליצור דירוג, צריך לבנות דרגה לאחר דרגה.
אנו צריכים להיות יציבים בעליה כדי שלא ניפול הן העם והן הפרט, לא לקפוץ!, אתה מסוגל לעלות כל פעם מדרגה אחת ולא כפי יכולתך ולא יותר מדרגות כפי חוסר יכולתך.
כי מי שייקפוץ מדרגה טרם הזמן בסופו של יפול מהסולם והצנטרופוגה של עוצמת התורה והקודש תפלוט אותו אם לא יהא יציב ואיתן בדרך כי ניסה לדלג על מדרגות.

יא. עליה ויציבות

מי יעלה בהר ה', כנרות החנוכה, הדומים לסולם בהיבט העליה שבהם.
לכל אחד מאיתנו יש סולם ונותנים לו סולם, ואומרים לו עלה בסולם, והעליה בסולם יכולה להיות בתחילת השירות הצבאי, בכניסה למכון מאיר ובכל התקדמות אחרת ועל האדם תמיד צריך להקפיד על "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו":
כמו שכתוב באורות התורה: על האדם להגדיר לעצמו מטרה ברורה אליה הוא שואף "כיצד יגיעו מעשי למעשה אבותיי", הוא לא חייב להגיע למטרה אולם הוא מוכרח לכוון את חייו ליעד ברור, כשאיפה להידבק בדרך האבות על אף קטנותינו.

יב. מדרגות בלימוד התורה

ההצלחה בתורה, כפי שכותב הראי"ה קוק, תלויה ב-2 פרמטרים:
הראשון - היעד, לאן האדם שואף להגיע
והשני - הוא מה המטרות באמצע, מהן המדרגות שבסולם שייצרו את היכולת לטפס בו, – ומה הן המדרגות שבמידה ויש נפילה ניתן יהיה להתרומם מהם, ולהתקדם להמשך הסולם.
כי הדבר החשוב הוא כל הזמן להיות במגמת עליה אך ללא קפיצת מדרגות.

בעבודה של "מי יעלה בהר ה'", אנשים לתפוס את הדברים הקלים והפשוטים ופחות לעבוד על עבודת הלימוד והמידות – וכידוע העמל הקשה ביותר הוא עמל ההתמדה של "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים",
קל מאוד לעשות פעולות יוצאות דופן – קל מאוד לעשות פעולות חיצוניות, ואפילו, יש כאלו שמחליפים את היגיעה והעבודה האמיתית בדברים חיצוניים ואז הם לא קונים שום מדרגה כי הם לא פעלו במינון הנכון ולא עשו את המעשה הנכון, כי הם לא התייעצו עם רבותיהם והם בעממם החליטו מה לעשות.

יג. הרב בני אייזנר – מעלה בקודש

באזכרה של הרב בני אייזנר הזכרתי את הרב בני כמי שהיה העולה בסולם, ולא רק את עצמו העלה אלא העלה את כל האנשים איתו והיה יודע להציב לכל אחד את הסולם המיוחד לו.
הוא דאג בחכמתו ליצור לכל אחד את הדרך המיוחד שלו.

בתי סיפרה לי, כי הרב בני פגש אותה ואת בעלה טרם אירוסייהם, וכיוון שהכיר אותם שאל: האם כבר התארסתם? וכשענו לו בשלילה הוא אמר להם: "אתם יכולים כבר להתארס", ואכן באותו יום הם התארסו.
חשבתי בליבי, הרי הם לא התארסו בגלל הרב בני, אלא הרב בני בעצם זיהה שהם יכולים לעלות לסולם של בניית הזוגיות והקמת הבית ואמר לבני הזוג שהנה הוא מציע להם "סולם", "סולם של זכויות וחובות", ולאור היכרותם איתו הוא הבין שהם כבר הגיעו למצב בו הם יכולים לעלות בסולם והוא מציע להם לטפס בסולם ביחד.
היה לו את הכשרון להציב לכל אחד את הסולם המתאים לו.

וכמו בסולם שעולים בו בהתמדה כך גם הרב בני היה יושב בשיעור במכון מאיר יחד עם כל הקהל הקדוש שרוב רובו צעיר ממנו בגיל, ולמרות שהיה מבוגר כל חייו התמיד לעלות בסולם ואהב לעלות בסולם.

יד. סולם איש וביתו

וכל זה בא למדנו שהסולם הוא לא של יעקב ולא של "בן יעקב" אלא לכל אחד יש את הסולם שלו, ולא דומה סולמו של זה לסולמו של זה וכפי שאמרנו על חנוכה "מעלין בקודש נר איש וביתו".

אמר לי אחד התלמידים "אני מתקדם בתורה אך אשתי נשארת מאחור והיא לא עולה ביראת שמים ותורה", אמרתי לו שיש לו פער גדול בבית כי לא יכול להיות שהאיש ייתקדם בלימוד וישאיר את אשתו מאחור כי כך בית לא יכול להתקיים ולכן עליהם למצוא שיעור משותף או לימוד משותף, וצריך לדאוג ל"נר איש וביתו" ואמנם התקנה מצוה על הדלקת הנר בחוץ, אבל התקנה היא רק לאחר שיש אור בפנים.

ולכן מי שנרו ונר אשתו הם לא נר אחד צריך לחוש לדבר ויעשה תיקונים ברוח טובה וירבה אהבה להאיר את הבית באור התורה.

טו. והנה אנוכי עמך

אם כן, נר חנוכה מלמד אותנו על סולם יעקב וסולם יעקב מלמד אותנו על חנוכה. היוונים אמרו שה' עזב את הארץ, ואנו אומרים שה' במרכז הארץ, ונר חנוכה מלמד שה' קיים בארץ. ולכן בעת לימוד התורה לכל אחד יש סולם לתורה, ועל כל אחד מוטל לעלות בסולם התורה ומובטח לכל אחד סיעתא דשמיא ברגע שהוא ייצטרך – וזה מובטח, כי לכל אחד יש את הישועה שצריך בלימוד התורה ובכל תחום אחר בחיים.

ליעקב יש הבטחה מיוחדת להמשך הדרך "והנה אנוכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך"

כי לכל אחד בחיים יש סולם, וכמו שנאמר ליעקב, כך נאמר לכל אחד מאיתנו "עלה בסולם!" אולם אל לאדם לומר "אני מתיירא, אני חושש", אלא עלינו לדעת "והנה אנוכי עמך!", הקב"ה עוזר לכל אחד בכל שלב בחיים, אין דבר שאדם עושה לבד (כי זה נקרא "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה") הקב"ה אוזר בידו של האדם ועוזר לו "פתחו לי כפתחו של מחט ואפתח לכם כפתחו של אולם"

טז. הירח, סולם יעקב, נר חנוכה

מראש חודש לומדים שכמו שהלבנה מתמלאת באור כך גם אנו צריכים למלא את עצמנו מאורה של תורה ש"ס ופוסקים, ואמונה והלכה ואגדה - מתנ"ה.

מסולם יעקב אנו לומדים – שעל כל אחד לעלות בסולם והקב"ה יעלה איתנו בסולם.

מחנוכה לומדים נר איש וביתו – האיש, האשה והבית הם צריכים להדליק נר שיאיר את ביתם ואת כל עמ"י.

"אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו"